

ESPERANTO

Een van mijn clubgenoten van Probus hield onlangs een boeiende lezing over Moresnet, een miniatuurstaatje in België, ten zuiden van Vaals, dat in 1908 een Esperantostaat wilde worden: het had al een volkslied, geschreven in het Esperanto. De korte informatie die ik toen gaf over die kunsttaal heb ik hieronder verder uitgewerkt.

Een taal leren zonder onregelmatige werkwoorden, zonder uitzonderingen, wie wil dat nou niet? Het kan, maar dan moeten er wel enkele vooroordelen uit de weg geruimd worden. Zo lang dat niet gebeurt, en ik vrees dat het nooit zal gebeuren, blijft het voor de meeste mensen taalkundig stuntelen in het buitenland: een van onze ministers noemde een collegaminister in Frankrijk zelfs ‘ministre du milieu’, maar dat betekent daar minister van de onderwereld; en ik hoorde een Nederlandse ambassadeur in Mali een Frans spreken, waarvoor hij zich zou moeten schamen. Waarom leren de mensen als spreektaal niet ook Esperanto? Vanwege allerlei domme vooroordelen!

Een van mijn leraren Grieks/Latijn (dr. W. Manders) van het Thomascollege in Venlo had een proefschrift geschreven over kunsttalen zoals Esperanto en leidde een Esperantoclub. Ik zat toen in 4 gym en volgde zijn lessen als voorbereiding op een examen “okazinta la 13an de junio 1953”. Veertien dagen later meldde het Ĝenerala Nederlanda Esperanto-Ekzamena Komitato mij: “vi sukcesis en la ekzameno por la diplomo A.” Het leerboek¹ van 196 bladzijden kostte toen één gulden en vijftig cent! Zo kwam ik in contact met Esperanto: voor mijn clubje hield ik najaar 1952 een lezing waaruit ik citeer: “La franca filozofo Descartes esprimis siajn ideojn pri internacia lingvo en 1629 en letero al amiko, kaj estas rimarkinde, ke li jam sufiĉe klare formulis kelkajn principojn kiujn oni retrovas en la pratika solvo de internacia lingvo Esperanto. Ankaŭ (=ook) la germana filozofo Leibniz (1646-1716) elaboris sistemon de specialaj signoj, kiuj devis servi kiel sribas internacia komunikilo².” Zamenhof was dus niet de eerste die op de gedachte kwam een internationale taal te ontwerpen.

Ik vond het toen interessant zonder grote problemen te kunnen corresponderen met leeftijdgenoten in Finland, Tsjechoslowakije, Indonesië, iets wat ik in andere talen toen nog niet kon. Op zaterdagavond om 11 uur luisterde ik altijd naar de nieuwsberichten op de radio in het Esperanto :

Ĉi-tie (=hier) katolika radiostacio Hilversumo Nederlando:
vi aŭdos komunikaĵojn en Esperanto.

De bedenker van het Esperanto, Dr. L. Zamenhof (1859-1917), werd geboren in het toenmalige Litouwse deel van Rusland, in Byalistok, in die tijd een stadje

¹ A. van Bussum, *Esperantoleerboek*, uitg. Malmberg, 's-Hertogenbosch, 1935, tweede druk

² De uitgang -ilo geeft het middel aan waarmee een handeling verricht kan worden: flugi=vliegen, flugilo=vleugel, tondi/knippen, tondilo=schaar

bewoond door 30.000 inwoners, voornamelijk joden zoals hij. Behalve Jiddisch sprak men er Pools, Duits, Litouws en Russisch, de officiële taal. Dat leidde tot veel spanningen, waarvoor de wereldverbeteraar en student medicijnen Zamenhof een oplossing zocht, die hij in 1887 onder de schuilnaam "Doktoro Esperanto" (hij was toen net oogarts) presenteerde: "La Internacia Lingvo", 'De Internationale Taal'. Het was een door hem bedachte taal, opgebouwd uit elementen (bijv. veel internationale woorden) uit bestaande Europese talen. Het gemak moest de mens dienen: geen uitzonderingen, geen onregelmatige werkwoorden, geen zogenaamde mannelijke, vrouwelijke, onzijdige woorden, geen naamvallen, geen gecompliceerde vervoegingen van werkwoorden (ik ben, jij bent, hij is, wij zijn), een beperkt aantal grondwoorden, die met voorvoegsels en achtervoegsels honderden afleidingen kunnen opleveren: patro/vader, patrino/moeder, gepatroj/ouders, bopatro/schoonvader, prepatro/voorvader. De grammatica bestaat uit 16 fundamentele regels, bijvoorbeeld: de telwoorden zijn onveranderlijk: unu, du, tri, kvar, dek, cent, mil, miliono; veertien = dek kvar; veertig=kvardek, 51=kvindek unu, enz.

Omdat 60% van de grondwoorden is ontleend aan Frans, Spaans, Italiaans, Roemeens lijkt het Esperanto op een nieuwe Romaanse taal; als voorbeeld geef ik het *Onzevader*:

Patro nia, kiu estas en la ĉielo, sankta estu Via nomo, venu reĝeco Via, estu volo Via kiel en la ĉielo ankaŭ sur la tero. Panon nian ĉiutagan donu al ni hodiaŭ kaj pardonu al ni niajn ŝuldojn kiel ni ankaŭ pardonas al niaj ŝuldanoj; ne konduktu nin en la tenton³, sed liberegu nin de la malvera, ĉar Via estas la regado, la forto kaj la gloro eterne.

Wereldverbeteraar Zamenhof hoopte dat een gezamenlijke taal goed zou zijn voor de wereldvrede. Zo dacht hij ook dat een universele, tolerante godsdienst, gebaseerd op de gemeenschappelijkheden van alle religies, de mensheid voor veel rampen zou kunnen behoeden. Ook had hij al ideeën voor een verenigd Europa, maar daarvoor was het volgens hem nog te vroeg.⁴

Er bestaat geen taal die gemakkelijker en sneller te leren is dan Esperanto: het kent geen uitzonderingen; de zelfstandige naamwoorden eindigen op o, de bijvoeglijke op a, de bijwoorden op e; het bepalend lidwoord is altijd la: dus geen problemen met mannelijk, vrouwelijk of onzijdig. De zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden krijgen in het meervoud een j: la novaj libroj, en als lijdend voorwerp een n: la novajn librojn. Alle 'hele' werkwoorden eindigen op i, bijvoorbeeld labori, paroli; de tegenwoordige tijd heeft als uitgang voor alle personen enkel- en meervoud -as, de verleden tijd -is, de toekomstige tijd -os; dat is voor Nederlanders gemakkelijk te onthouden: -as, -is, -os met daarin de a

³ Zoals in alle talen is het Latijnse 'tentatio' hier verkeerd vertaald: in plaats van bekoring betekent 'tentatio' ook beproeving, in het Nederlands temptatie = ellende.

⁴ M. van Oostendorp, *Een wereldtaal/De geschiedenis van het Esperanto*, 2004, blz. 66

van vandaag, de i van gisteren, de o van morgen: mi, vi, li, ŝi, ĝi (voor dingen en dieren), ni, ili parolas, parolis, parolos. Esperanto kent, ik herhaal het, geen onregelmatige werkwoorden (zoals bijvoorbeeld het Nederlands: scheppen, schiep, geschapen; verwerven, verwierf, ik heb verworven maar erven, erfde, ik heb geërfd!), geen moeilijke vervoegingen zoals de verleden tijd van de subjonctif in het Frans; geen onzekerheid of werkwoorden in de voltooiden tijden met hebben of zijn gecombineerd moeten worden; geen naamvallen zoals veel andere talen. Dat maakt een groot verschil bij het leren.

Het aantal grondwoorden dat je moet leren is beperkt doordat met behulp van voorvoegsels en achtervoegsels aangegeven kan worden (bijvoorbeeld) of het om een vrouwelijke persoon gaat; in het Nederlands heb je daar een hele serie uitgangen voor (lerares, chauffeuse, schrijfster, rectrix, actrice, laborante, jodin), in het Esperanto maar één, namelijk -ino: avo/grootvader>avino, patro/vader>patrino, knabo>knabino, viro/man>virino, frato>fratino, fianĉo/fianĉino. Met het voorvoegsel ge- (vergelijk het Duitse Geschwister = broers en zussen) combineer je beide geslachten: gesinjoroj, gepatroj, gefratoj, gefraŭloj, gekuzoj, gesamideanoj = dames en heren die dezelfde ideeën hebben, enz.; een beroep kun je in het Nederlands op allerlei manieren aangeven: metselaar, schilder, timmerman, monteur, rector, heel vaak de uitgang -ist: machinist, typist; het Esperanto gebruikt daarvoor alleen de uitgang -isto: masoni/metselen>masonisto, pentri/schilderen>pentristo, pianisto, dentisto, komerci>komercisto, ŝuo/schoen>ŝuisto, enz. Vaak vraag ik nog aan mijn vrouw: Ĉu la poŝtisto iam estas veninta? Met de uitgang -arium geven wij in het Nederlands zoals in het Esperanto ook al een verzameling van iets aan: herbarium, terrarium, aquarium (= een verzamelbak water): esp. arba/boom>arbaro = bos, vortaro = woordenboek, proverbaro = verzameling spreekwoorden, homaro = mensheid, enz., enz. In het Russisch is dat ook zo: slovo=woord, slovar=woordenboek.

Het vergt natuurlijk ook bij Esperanto wel enige tijd voor je al die prefixen en suffixen onder de knie hebt, voor je alle voorzetsels en regels kent, voor je voldoende spreekvaardigheid hebt. En enige voorafgaande kennis van andere talen (Frans, Duits, Engels, Latijn) maakt het allemaal natuurlijk wel gemakkelijker.

De droom van Zamenhof, dat zijn zo gemakkelijk te leren taal ooit een wereldtaal zou worden, die iedereen zou gebruiken, is niet uitgekomen, maar de taal wordt wel wereldwijd op dit ogenblik (2016) nog door twee miljoen mensen in 120 landen gebruikt.⁵ Dat het geen wereldtaal is geworden, is ook te wijten aan allerlei vooroordelen, afkomstig van ongelovige Thomassen, en taalchauvinisme: Frans zou de taal van de diplomatie zijn, maar diplomaten-Frans klinkt, eerlijk gezegd, vaak heel beroerd.

⁵ Philip Dröge, *Moresnet, opkomst en ondergang van een vergeten buurlandje*, Uitg. Spectrum 2016, blz. 205

De taalstrijd is in de tweede helft van de vorige eeuw gewonnen door het Engels, maar ook andere landen, zoals Frankrijk voeren nog steeds een duidelijke taalpolitiek. Dat geeft hun bij internationale bijeenkomsten een groot voordeel en benadeelt dus de zogenaamde kleine talen. Tolken vormen een dure en vaak onbevredigende noodoplossing: kijk zelf maar eens naar het programma 'Buitenhof' op zondag als daar simultaan vertaald wordt.

Nog enige wetenswaardigheden over het Esperanto

-Tijdgenoten⁶ van Zamenhof (1859-1917), zoals Tolstoy (1828-1910), Jules Verne (1828-1905), Gustave Eiffel (1832-1932), Rudolf Diesel (1858-1913), Theo Thijssen (1879-1943, schrijver van *Kees de jongen*), Albert Einstein (1879-1955), Willem Drees (1886-1988), waren vol lof over zijn geesteskind:

Leo Tolstoy (1828-1910): "Esperanto (..). De offers die een Europeaan zou brengen door tijd aan de bestudering van deze taal te besteden, zijn zo klein en de resultaten ervan van dien aard, dat men niet weigeren kan het te proberen."

Jules Verne (1828-1905) wijdt in het manuscript van zijn *Voyage d'études/Studiereis* vijftig bladzijden aan het Esperanto: "De sleutel tot een gemeenschappelijke taal, verloren in de Toren van Babel, kan worden gevonden in het gebruik van het Esperanto."⁷

Gustave Eiffel (1832-1923): "Esperanto... zonder zelf de moed gehad te hebben om het te leren, waarvoor mijn hoge leeftijd mij kan verontschuldigen, zal ik nooit nalaten het kinderen aan te raden, aangezien het een van de makkelijkste dingen is die zij kunnen leren."

Rudolf Diesel (1858-1913), uitvinder van de dieselmotor: "Esperanto. Deze internationale hulptaal voldoet aan de basisvoorwaarde omdat (...) het een natuurlijke verbinding vormt met de belangrijkste talen wegens de geniale eenvoud en de logica van zijn structuur."

Theo Thijssen (1879-1943), de schrijver van *Kees de jongen* (1923), was ook Esperantist. Door zijn ervaringen op internationale onderwijscongressen, waar veel tijd verloren ging, omdat iedere toespraak door tolken vertaald moest worden en moedertaalsprekers "toch héél wat voor hebben op ons, arme Serviërs en Bulgaren en Hollanders", kwam hij tot de volgende conclusie: "Het zou toch alvast heel wat rechtvaardiger zou zijn, als we allemaal verplicht waren in het Esperanto te stotteren." Als schrijver had hij een geweldige bewondering voor de "mogelijkheid om in Esperanto de fijnste nuances uit te drukken."⁸

⁶ Zie Wikipedia: *Esperantist*

⁷ Zie Internet: Jules Verne, *Voyage d'études*

⁸ Internet: Marc van Oostendorp: *De dode taal van het wereldproletariaat*

Albert Einstein (1879-1955): "Esperanto is de beste oplossing van de idee van een internationale taal."

Willem Drees (1886-1988) was Esperantist en zelfs erelid/honora membro van de Wereld-Esperantovereniging, de Universala Esperanto Asocio; hij voerde het woord tijdens Esperanto-wereldcongressen in Nederland.

1905 In dat jaar werd het eerste Esperanto-wereldcongres gehouden in Frankrijk (Boulogne-sur-Mer): aan de 'Babylonische spraakverwarring', ontstaan in de Toren van Babel, was een eind gekomen, want de zevenhonderd Esperantisten, afkomstig uit allerlei landen, verstonden elkaar. Het bewijs dat dat mogelijk was, was geleverd en wordt ieder jaar opnieuw geleverd: vijf maal tot nu toe in ons land⁹, vorig jaar voor de 100^e keer in Lille, dit jaar in Slowakije.

1908 Het heeft geen haer gescheeld of Esperanto was toch nog de taal van een land geworden, namelijk van Neutraal Moresnet, ten zuiden van Vaals, groot slechts 3,44 km², maar groter dan Monaco (2,02 km²) en Vaticaanstad (0,44 km²). Neutraal Moresnet, dat op de landkaart op een taartpunt lijkt, was na het Wener Congres van 1816 tot 1919 zelfstandig en grensde na de afscheiding van België in 1839 aan Nederland, zo een vierlandenpunt vormend. Het had een zinkmijn, een burgemeester en een veldwachter, maar behoorde noch bij Nederland, noch bij België, noch bij Pruisen: "De diplomatieke oplossing was geweest dat het aan niemand toebehoorde: het werd neutraal gebied."¹⁰ "Door de vrijheid die er heerste en de extreem lage belastingen trokken al snel duizenden avonturiers van over de hele wereld naar Moresnet. Het groeide uit tot een voorbeeld van hoe mensen uit verschillende landen vreedzaam samen kunnen leven."¹¹

In 1908 kwam de populaire huisarts en enthousiaste Esperantist Wilhelm Molly (1838-1919) daar op het idee van Neutraal Moresnet een Esperantoland te maken met de naam Amikejo (Vriendenland), een eigen volkslied, waarvan de tekst in het Esperanto geschreven was, en zelfs een eigen postzegel. De volkstaal zou binnen één generatie Esperanto moeten worden: kinderen kregen op school Esperanto-les en volwassenen in de avonduren. Door verhuizing van het Centrale Bureau van de Esperantobeweging van Genève naar Moresnet, zou Amikejo een internationale allure krijgen. Spanningen vanwege een telefoondraad over Duits grondgebied met Duitsland, dat andere plannen had ten aanzien van Neutraal Moresnet en zeker geen Esperantonatie naast zich wilde hebben, gooiden al snel roet in het eten. In 1914 bezette Duitsland Neutraal Moresnet¹² en sinds het Verdrag van Versailles (1919) hoort het bij België.

⁹ 1920 (Den Haag), 1954 (Haarlem), 1964 (Den Haag), 1967 (Rotterdam), 1988 (Rotterdam)

¹⁰ Marc van Oostendorp, *Een wereldtaal*, 2004, blz. 124

¹¹ Internet: *Misverstandje: Moresnet overleeft bizarre eeuw*.

¹² Zie hierover het geciteerde boek van Philip Dröge (*Moresnet*) en *Zink* (2016) van David van Reybrouck.

1911 Begin negentiende eeuw groeide onder andere door de jaarlijkse wereldcongressen de belangstelling van jongeren en met name van arbeiders (Federatie van Arbeiders-Esperantisten, opgericht in 1911) voor het Esperanto: zij vonden het een gemakkelijke manier om contacten te hebben met het buitenland. In de 'crisisjaren' werden arbeiders zelfs vrijgesteld van 'stempelverplichting' als ze een cursus Esperanto volgden. Dat betekende een belangrijke impuls voor de ledenwerving: medio jaren dertig telde de beweging in ons land enkele tienduizenden leden. Zo droeg Zamenhofs taal bij aan de emancipatie van de arbeiders: voor de internationale klassenstrijd, de realisering van het socialistische devies 'proletariërs aller landen verenigt u', bestond nu een taal, die communicatie vergemakkelijkte zonder dat moedertaalsprekers van Duits, Engels, Frans bevoordeeld werden.

1919 De oprichting van de Volkenbond in 1919 zou een mooie aanleiding geweest zijn om uit te proberen of Esperanto de communicatietaal zou kunnen worden, maar "Fransen die officiële posten bekleedden weigerden deel te nemen aan bijeenkomsten waar het Esperanto werd gebruikt."¹³

1940/1945 In de Tweede Wereldoorlog werd Esperanto door Himmler verboden, ook in Nederland: "De Duitsers hadden een alternatief voor het Esperanto: het Duits."¹⁴ Zamenhofs kinderen overleefden de oorlog (o.a. getto van Warschau, concentratiekamp) niet. Stalin liet tienduizenden Esperantisten opsluiten.

-Marc van Oostendorp (*1967) was van 1997 tot 2007 de eerste Nederlandse hoogleraar voor de leerstoel Interlinguïstiek en Esperanto aan de Universiteit van Amsterdam. Studenten taalkunde kunnen sindsdien bij hem (en zijn opvolgers Wim Jansen tot 2015, Frederico Gobbo sinds 2015) studiepunten halen. In zijn boek *Een wereldtaal* (2004)¹⁵ behandelt hij zeventien van de vijfhonderd ooit gemaakte kunsttalen: Leibniz (1646-1716) bedacht de eerste 'lingua universalis', gevolgd door o.a. de 'muziektaal' Solresol van de Fansman Jean-François Sudre¹⁶, Volapük, Novial, Interlingua en het Spokiaans, bedacht door Roland Tweehuysen en gesproken in Spokanië, het spokenland: "Zijn taal is zo ingewikkeld dat hij hem zelf niet correct kan spreken." Van al die talen heeft het Esperanto wereldwijd het meeste succes gehad.

Anders dan in Europa kon het Esperanto in het Verre Oosten (China, Japan, Korea) op een meer positieve ontvangst rekenen: "Inderdaad was het Esperanto in Azië vrij snel verbreid geraakt" en vond men daar begin twintigste

¹³ Marc van Oostendorp, *Een wereldtaal*, blz. 82

¹⁴ Idem, blz. 106

¹⁵ Idem, blz. 127-156, 166, 167, 171, 172, 173

¹⁶ Idem, blz.135: "In de Parijse salons verbaasde hij de beau monde door Franse zinnen moeiteloos in vioolspel te vertalen en omgekeerd." Idem: Zijn tijdgenoot Berlioz "noemde zijn uitvinding net zo belangrijk als die van de boekdrukkunst."

eeuw “nationale Esperanto-organisaties.”¹⁷ Zelfs Mao Tse-toeng was er voorstander van. In China leert men Esperanto uit ‘carrièreoverwegingen’ als “aantrekkelijk alternatief voor het ‘imperialistische’ Engels.”¹⁸

De wereldorganisatie van Esperanto, de *Universala Esperanto-Asocio*“, opgericht in 1908, is met een grote bibliotheek en boekwinkel gevestigd in Rotterdam, Nieuwe Binnenweg 176; zeventig landen hebben een nationale vereniging. Maandelijks verschijnt de *Revuo Esperanto*, jaarlijks een ‘*Jarlibro*’ met o.a. gegevens over verenigingen van artsen, filmers, wetenschappers enz., die Esperanto gebruiken, om de twee jaar een *Katalogo* met informatie over recent verschenen boeken: er zijn 30.000 boeken geschreven in het Esperanto; ieder jaar wordt er een Esperantowereldcongres georganiseerd dat door drie à vijf duizend deelnemers uit de hele wereld wordt bijgewoond: de eerste keer in 1905 in Boulogne-sur-Mer (700 deelnemers), in 2016 in Nitra (Slowakije). Iedere keer opnieuw blijkt daar de praktische bruikbaarheid van deze taal. Voordeel is dat het, uitzonderingen daargelaten, niemands moedertaal is en je je dus niet hoeft te schamen voor een Nederlands accent.

Er bestaat zoals de ‘Académie française’ voor het Frans ook een Academie van het Esperanto, die tot taak heeft de zuiverheid van de taal te bewaken en bijvoorbeeld te beslissen over het accepteren van nieuwe woorden zoals ‘stalki’, ‘retmesaĝo’=e-mail (Frans ré-ine=net-vlies). In 1985 heeft de Unesco opnieuw een resolutie aangenomen waarin alle lidstaten worden opgewekt tot de invoering in hun scholen van Esperanto. In ons land bestaat die mogelijkheid ook, maar “Scholen met Esperanto als eindexamenvak zijn mij onbekend in Nederland” kreeg ik als antwoord op mijn vraag. In 2007 is Esperanto officieel erkend door de Raad van Europa als 32e taal die voldoet aan het Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen.

Esperantoliteratuur:

Alle belangrijke boeken uit de wereldliteratuur zijn in het Esperanto vertaald: de *Bijbel* (Oude Testament) door Zamenhof zelf, de *Koran*, de *Divina Comedia* van Dante, maar ook de fabels van La Fontaine, *Le Petit Prince* van Saint-Exupéry en zelfs het ‘*Rode boekje*’ van Mao. Het Esperanto zelf kent nu ook tienduizenden origineel in het Esperanto geschreven romans, toneelstukken, gedichten, die vaak ook weer in andere talen vertaald zijn. Zo is een van de bezwaren tegen deze taal verdwenen: zij zou geen eigen cultuur kennen. In 1999 werd de Engelse Esperantoschrijver William Auld zelfs genomineerd voor de Nobelprijs voor literatuur.¹⁹

¹⁷ Idem, blz. 83

¹⁸ Idem, blz. 84

¹⁹ Idem, blz. 161

Jean de La Fontaine: *Le corbeau et le renard*

Maître Corbeau, sur un arbre perché, tenait dans son bec un fromage. Maître Renard, par l'odeur alléché, lui tint à peu près ce langage: "Hé! Bonjour, Monsieur du Corbeau. Que vous êtes joli! Que vous me semblez beau! Sans mentir, si votre ramage se rapporte à votre plumage, vous êtes le phénix des hôtes de ce bois." À ces mots, le Corbeau ne se sent pas de joie; et pour montrer sa belle voix, il ouvre un large bec, laisse tomber sa proie. Le renard s'en saisit et dit: "Mon bon monsieur, apprenez que tout flatteur vit aux dépens de celui qui l'écoute: cette leçon vaut bien un fromage, sans doute." Le corbeau, honteux et confus jura, mais un peu tard, qu'on ne l'y prendrait plus.

***De vos en de raaf*²⁰**

Meester raaf, in 't wilgenboschjen hield een kaasstomp in den bek. Reintjen rook het: in zoo'n kostjen had de snoepert ook wel trek. "Wees gegroet!" zei 't looze vosjen, "Waarde Heer Van Ravenhorst! "Edel voorhoofd, fiere borst, om uw schoonheid nooit volprezen! Is uw zangstem ook zo mooi als uw rijke vedertooi, dan moet gij een Fenix wezen!" Door dit allervriendlijkst woord voelt de raaf zich zeer bekoord. Nu, zijn stem ... die moest bevallen. Rein zou 't hooren! Een, twee, drie, opent hij den bek ... maar zie! Mèt laat hij zijn kaasstomp vallen. Reintje smult en likt zijn baard: "Weet, amice! Vleiers fleemen om hun hoorders beet te nemen. Zulk een lesjen, bij mijn staart! Is toch wel een kaasstomp waard." En de raaf? ... werd bijster kwaad, en hij zwoer nooit van zijn leven vleiers meer gehoor te geven. Goed! Maar 't was een beetjen laat.

Korvo kaj vulpo

Magistro korv' sur arbo altsidanta,
En sia bek' fromaĝon portis.
Magistro vulpo al' odor' flaranta
Tiele (=zo) proksimume vortis:
"Saluton, korva moŝto (=mijheer) mia.
Senfine vi aspektas bela kaj gracia!
Se plie (=bovendien), via voĉo trilas
Aĝable kiel plumoj brilas,
Vi estas de l'arbaro la feniksa gasto."
Je tiuj (=die) vortoj ekĝolegas korvo vanta;
Por montri voĉon sen prokrasto (=dralen)
Malfermas larĝan bekon, jen rabaj' (=roof, buit) falanta.
La vulpo kaptas ĝin kaj diras ĝi: "Kunulo, (=makker)
Nu eksciu ke flatulo

²⁰ Uit: *De fabelen van La Fontaine*, vertaald door Dominee J.J.L. ten Kate (1819-1889), heruitgave door ICOB, Alphen aan den Rijn, 1980

De la kredema aŭskultant' profitas.
 Ĉi tiu lecion', fromaĝon ja meritas."
 La korvo honta kaj konfuza
 Malfruis (te laat zijn) tro por ĵuri, ke ĝi estos ruza.²¹

Enkele begriipeliĵe spreekwoorden uit het 'proverbaro' van Zamenhof:

Restu tajloro ĉe sia laboro.
 Ne ĉio estas oro, kio brillas.
 Neniu sanktulo sen makulo.
 Malplenaj bareloj sonas plej laŭte.
 Kia la arbo, tia la frukto.
 Kiam du malpacas, ĝojas la tria.
 Kie (=waar) estas volo, tieje estas volo.
 Kiu komencis bone, iam finis duone.
 Pri gustoj oni ne devas disputi.
 Kies panon oni manĝas, ties laŭdon oni diras.
 Kiom da kapoj, tiom da opinioj.
 Unu hirundo ne faras printempon.
 Oni ekkonas la birdon laŭ ĝiaj plumoj.
 Horo matena estas horo bona.
 Post sufero venos prospero.
 Kia ago, tia pago.
 Pekoj kaj eraroj estas ecoj (=eigenschappen) de l'homaro.
 Kiu ludas kun koto (=modder), estas malpurigoto.
 La poto insultas la kaldronon nigrulo.
 Okazo kreas rabanton.
 Por saĝulo sufiĉas aludo.
 Ĉie estas varme, sed hejme plej ĉarme.

Na het behalen van mijn Esperantodiploma heb ik mijn taalvaardigheden in deze kunsttaal niet verder ontwikkeld. Ik ging Frans studeren in Nijmegen. Tegenwoordig kun je aan veel universiteiten (Namen, Lille, Amsterdam enz.) Esperanto studeren. Dat was toen nog onmogelijk.

Mijn boeken, schriften en diploma uit mijn Esperantotijd heb ik goed bewaard: dat kwam mij nu goed van pas! Ik heb nog steeds ontzag voor Zamenhofs taalkundige prestatie: de vele websites op Internet zoals *Esperanto Nederland* bewijzen dat zijn Esperanto geen dode taal is geworden.

Wim Spapens, 8 september 2016

²¹ Lucien Thèvenin in *Petit Guide 170: L'espéranto (2) Franca-esperanta konversacio*, AEDIS éditions, 2006

